

Handelspolitiska frågor

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande 21 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2011 om olika handelspolitiska frågor. Utskottet förordar att riksdagen avslår samtliga yrkanden.

I det inledande avsnittet om internationell handelspolitik framhåller ett enigt utskott att Sverige även fortsatt bör vara en tydlig röst inom såväl EU som andra forum för en öppen och fri handel och för att motverka olika protektionistiska krafter. Därtill betonar utskottet betydelsen av att de pågående förhandlingarna inom Världshandelsorganisationen (WTO), den s.k. Doharundan, kan föras framåt. Utskottet behandlar vidare motionsyrkanden som rör handel och arbetsvillkor, miljöteknik till utvecklingsländerna samt miljö- och djurskyddskrav.

I avsnittet om handels- och investeringsfrämjande behandlar utskottet bl.a. motionsyrkanden som rör exportförbudet för snus, handel med sjukvårdstjänster, export av miljöteknik och regional exportrådgivning. Med anledning av motionerna om exportförbudet för snus betonar utskottet att nämnda förbud framstår som inkonsekvent då ett antal andra hälsovådliga produkter, i form av både tobak och andra varor, kan cirkulera fritt på EU:s inre marknad. När det gäller en motion med krav på insatser för att främja exporten av svensk miljöteknik instämmer utskottet i att det är angeläget att ta till vara på de möjligheter som finns, men menar att yrkandet i allt väsentligt kan anses tillgodosett genom den miljöteknikstrategi som regeringen presenterade hösten 2011. Utskottet ser inte heller att de motionsyrkanden i övrigt som behandlas i avsnittet om handels- och investeringsfrämjande bör föranleda något riksdagsuttalande.

Ställningstagandena från utskottet har föranlett totalt tio reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Inledning	6
Internationell handelspolitik	7
Motionerna	7
Vissa kompletterande uppgifter	8
Utskottets ställningstagande	10
Inledning	10
Frihandel	10
Handel och arbetsvillkor	11
Miljöteknik till utvecklingsländer	12
Miljö- och djurskyddskrav	12
Handels- och investeringsfrämjande	13
Motionerna	13
Socialutskottets yttrande	15
Vissa kompletterande uppgifter	15
Utskottets ställningstagande	23
Inledning	23
Exportförbudet för snus	23
Handel med sjukvårdstjänster	24
Export av miljöteknik	25
Regional exportrådgivning	25
Svenskt exportfrämjande	26
Svenska exportorgan och politik för global utveckling	26
Övrigt om handels- och investeringsfrämjande	27
Reservationer	28
1. Handel och arbetsvillkor, punkt 2 (MP, V)	28
2. Miljöteknik till utvecklingsländer, punkt 3 (MP, V)	29
3. Exportförbudet för snus, punkt 5 (MP, V)	29
4. Handel med sjukvårdstjänster, punkt 6 (SD)	30
5. Handel med sjukvårdstjänster, punkt 6 – motiveringen (S, MP, V)	31
6. Export av miljöteknik, punkt 7 – motiveringen (S, MP, V)	32
7. Regional exportrådgivning, punkt 8 (S, SD, V)	33
8. Svenskt exportfrämjande, punkt 9 (S, V)	33
9. Svenskt exportfrämjande, punkt 9 – motiveringen (MP)	34
10. Svenska exportorgan och politik för global utveckling, punkt 10 (MP)	35
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	36
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011	36
<i>Bilaga 2</i>	
Socialutskottets yttrande	39

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Internationell handelspolitik

1. Frihandel

Riksdagen avslår motion
2011/12:U214 av Anita Brodén m.fl. (FP) yrkande 1.

2. Handel och arbetsvillkor

Riksdagen avslår motion
2011/12:U207 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1 och 3.
Reservation 1 (MP, V)

3. Miljöteknik till utvecklingsländer

Riksdagen avslår motion
2011/12:MJ407 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkande 14.
Reservation 2 (MP, V)

4. Miljö- och djurskyddskrav

Riksdagen avslår motion
2011/12:MJ308 av Emma Henriksson (KD) yrkande 5.

Handels- och investeringsfrämjande

5. Exportförbudet för snus

Riksdagen avslår motionerna
2011/12:N319 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2
samt
2011/12:N401 av Kenneth G Forslund (S) yrkandena 1–3.
Reservation 3 (MP, V)

6. Handel med sjukvårdstjänster

Riksdagen avslår motion
2011/12:N244 av Johnny Munkhammar och Johan Hultberg (båda M).
Reservation 4 (SD)
Reservation 5 (S, MP, V) – motiveringen

7. Export av miljöteknik

Riksdagen avslår motion
2011/12:N394 av Per Åsling (C).
Reservation 6 (S, MP, V) – motiveringen

8. Regional exportrådgivning

Riksdagen avslår motionerna
2011/12:N344 av Lars Johansson m.fl. (S) yrkande 12 och

2011/12:N346 av Lars Johansson m.fl. (S) yrkande 2.

Reservation 7 (S, SD, V)

9. Svenskt exportfrämjande

Riksdagen avslår motion

2011/12:N346 av Lars Johansson m.fl. (S) yrkandena 1 och 3–5.

Reservation 8 (S, V)

Reservation 9 (MP) – motiveringen

10. Svenska exportorgan och politik för global utveckling

Riksdagen avslår motion

2011/12:N416 av Valter Mutz m.fl. (MP).

Reservation 10 (MP)

11. Övrigt om handels- och investeringsfrämjande

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:N220 av Eliza Roszkowska Öberg (M) och

2011/12:N229 av Ann-Britt Åsebol (M).

Stockholm den 1 mars 2012

På näringsutskottets vägnar

Mats Odell

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Mats Odell (KD), Jessica Polfjärd (M), Jennie Nilsson (S), Hans Rothenberg (M), Carina Adolfsson Elgestam (S), Olof Lavesson (M), Cecilie Tenfjord-Toftby (M), Eva Flyborg (FP), Börje Vestlund (S), Helena Lindahl (C), Karin Åström (S), Jonas Jacobsson Gjørtler (M), Lars Isovaara (SD), Kent Persson (V), Ingela Nylund Watz (S), Ingemar Nilsson (S) och Lise Nordin (MP).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlas 21 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2011 som rör olika handelspolitiska frågor.

Socialutskottet, vilket har beretts tillfälle att yttra sig över motionerna om exportförbudet för snus, överlämnade den 20 december 2011 ett yttrande (2011/12:SoU2y) till näringsutskottet (se bilaga 2).

Utskottets överväganden

Inledning

Sverige är som medlem i EU med i en tullunion med en gemensam tull-taxa och omfattas av EU:s gemensamma handelspolitik. Att EU är en tullunion innebär bl.a. gemensamma tullar mot omvärlden. Den gemensamma handelspolitiken avser dels reglerna för handel inom EU (den inre marknaden), dels EU:s yttre handelspolitik (den gemensamma handelspolitiken mot länder utanför unionen). EU:s inre marknad omfattar EU:s 27 medlemsländer samt, enligt reglerna i EES-avtalet, även Norge, Island och Liechtenstein. Målet är att uppnå fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och personer på den inre marknaden. I april 2011 presenterade kommissionen i ett meddelande om en inre marknadsakt (KOM(2011) 206) åtgärder inom tolv områden i syfte att främja EU:s inre marknad. EU:s yttre handelspolitik omfattar bl.a. gemensamma handelsavtal med tredjeland och gemensamma förhandlingspositioner i internationella organisationer som Världshandelsorganisationen (WTO). Kommissionen för EU:s talan både i WTO och i andra handelspolitiska förhandlingar. Beslutanderätten i handelspolitiska frågor är delad mellan ministerrådet och Europaparlamentet.

Sverige är medlem i WTO både som land och genom EU. WTO bildades 1995 efter Uruguayrundans avslutande och tog då över rollen från det Allmänna tull- och handelsavtalet (GATT) som institutionellt forum för de olika regelverk som utgör det multilaterala handelssystemet. WTO består av dels multilaterala avtal som omfattar alla medlemsländer (avtal om varor, tjänster och immaterialrätt), dels plurilaterala avtal som omfattar ett begränsat antal medlemmar (t.ex. om offentlig upphandling). År 2001, vid WTO:s fjärde ministerkonferens, enades medlemsländerna om att inleda en ny förhandlingsrunda, den s.k. Doharundan. Denna förhandlingsrunda pågår fortfarande.

Vid WTO:s åttonde ministerkonferens, vilken ägde rum i Genève den 15–17 december 2011, beslutades bl.a. att anta Ryska federationen, Montenegro och Samoa som nya medlemmar. Vidare togs beslut som bl.a. innebär att WTO:s övervakningsfunktion stärks, att moratoriet för tullar på e-handel fortsätter samt att de fattigaste länderna får förlängda övergångstider för att införa vissa typer av immaterialrätter och medges extra förmånlighet tillträde för export av tjänster. I anslutning till ministermötet träffades även en uppgörelse om ett nytt avtal om offentlig upphandling (GPA) mellan de länder som är med i avtalet, däribland EU:s medlemsländer.

I det följande behandlas 21 motionsyrkanden från den allmänna motions-tiden 2011 som rör olika handelspolitiska frågor. Motionerna delas upp i avsnitten Internationell handelspolitik och Handels- och investeringsfrämjande.

Internationell handelspolitik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion vari förordas ett riksdagsuttalande om vikten av frihandel och behovet av framgångsrika förhandlingar inom WTO. Utskottet anser att Sverige även fortsatt bör vara en tydlig röst för en öppen och fri handel, men ser inget behov av ett riksdagsuttalande.

Riksdagen avslår även en motion som rör handel och arbetsvillkor. Enligt utskottets uppfattning är det angeläget att Sverige även fortsättningsvis på olika sätt verkar för rätten till grundläggande arbetsvillkor, men finner inte skäl för ett initiativ av riksdagen i frågan.

Vidare avslår riksdagen ett motionsyrkande om miljöteknik till utvecklingsländerna. Utskottet hänvisar bl.a. till att överföring av miljöteknik i första hand är en patentfråga.

Dessutom avslår riksdagen ett motionsyrkande om att regeringen bör uppmanas att verka för miljö- och djurskyddskrav inom WTO.

Jämför reservationerna 1 (MP, V) och 2 (MP, V).

Motionerna

I motion 2011/12:U214 (FP) betonas vikten av framgångsrika förhandlingar inom WTO för att säkerställa de fattigaste ländernas marknadstillträde. Motionärerna framhåller att ett av de viktigaste verktygen för att uppnå en minskad fattigdom är ökat tillträde till de lokala marknaderna och frihandel på en global marknad.

Enligt vad som anförs i kommittémotion 2011/12:U207 (V) är det internt att EU:s inre marknad öppnas för företag som skapat sig konkurrensfördelar genom att inskränka de fackliga rättigheterna. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att inom EU verka för att förhandlingar om associationsavtal och andra former av handelsavtal kopplas till tydliga krav på att länderna ratificerat Internationella arbetsorganisationens (ILO) åtta kärnkonventioner om rättigheter i arbetslivet. Därtill anser motionärerna att regeringen bör uppmanas att inom såväl EU som WTO verka för en avveckling av ekonomiska frihandelszoner där de fackliga rättigheterna kränks eller inskränks.

I partimotion 2011/12:MJ407 (V) framhålls att utvecklingsländerna måste få tillgång till modern miljöteknik för att kunna minska sina utsläpp. För att möjliggöra detta bör miljöteknik ges samma undantag som livsbesparande mediciner fått inom det s.k. TRIPS-avtalet. Enligt motionärerna bör riksdagen uppmana regeringen att inom internationella klimatförhandlingar verka för detta.

Enligt vad som anförs i motion 2011/12: MJ308 (KD) bör riksdagen uppmana regeringen att genom EU verka för att det inom WTO ställs mer bestämda krav utifrån de miljö- och djurskyddskrav som sätts på svenskt och europeiskt jordbruk.

Vissa kompletterande uppgifter

Internationella riktlinjer om arbetsvillkor

Olika internationella regler om mänskliga rättigheter, grundläggande arbetsvillkor, korruption och miljöhänsyn finns i dag genom olika mellanstatliga avtal och konventioner, t.ex. FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och Internationella arbetsorganisationens (ILO) konventioner inom arbetslivsområdet. Med grundläggande arbetsvillkor åsyftas vanligen ILO:s deklaration om grundläggande principer och rättigheter i arbetslivet, som består av åtta ILO-konventioner, ofta indelade i fyra grupper – fackföreningsfrihet, eliminering av slavarbete, effektivt förbud mot barnarbete och icke-diskriminering.

I samband med World Economic Forum i Davos 1999 lanserade FN:s förre generalsekreterare Kofi Annan initiativet till Global Compact. Annan uppmanade företagsvärlden att ansluta sig till initiativet. Syftet var att föra samman företag med FN:s organ, arbetsmarknadens parter och det civila samhället för att stödja allmänna miljömässiga och sociala principer. Initiativets arbete bygger på tio principer inom områdena mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö samt antikorruption.

OECD:s riktlinjer för multinationella företag är gemensamma rekommendationer till företag från 42 regeringar. Riktlinjerna har förhandlats fram i samarbete med fackföreningar, arbetsgivare och enskilda organisationer. De anslutna ländernas regeringar har åtagit sig att främja riktlinjerna genom att bl.a. inrätta nationella kontaktpunkter. Enligt riktlinjerna ska företagen respektera de mänskliga och fackliga rättigheterna, motarbeta barnarbete, sträva efter kontinuerliga miljöförbättringar, främja öppenhet och de anställdas medvetenhet om företagets policy mot mutor m.m.

Sekretariatet Globalt ansvar vid Utrikesdepartementet arbetar med frågor om företags sociala ansvar (Corporate Social Responsibility, CSR) för att stärka företagens möjligheter att hantera utmaningar kring mänskliga rättigheter, miljö, arbetsvillkor och korruption. Utgångspunkten är OECD:s riktlinjer för multinationella företag och Global Compacts tio principer.

Utskottet avstyrkte våren 2010 (bet. 2009/10:NU13) två motionsyrkanden som överensstämmer med de här aktuella i motion 2011/12:U207 (V) om krav dels på en ratificering av ILO:s åtta kärnkonventioner, dels en avveckling av s.k. ekonomiska frihandelszoner. I detta sammanhang framhöll utskottet bl.a. att en utgångspunkt måste vara att handelspolitiken ska medverka till att stärka respekten för grundläggande arbetsvillkor och att såväl WTO som bilaterala och regionala handelsavtal ska bidra till att

ILO:s rättighetskonventioner genomförs och efterlevs. Det gavs uttryck för en avvikande uppfattning i en reservation (V), vari ett riksdagsuttalande i dessa frågor förordades.

Miljöteknik och patentfrågan

Utskottet behandlade nyligen i betänkandet om immaterialrättsliga frågor (bet. 2011/12:NU9) ett annat motionsyrkande från motion 2011/12:MJ407 (V) där det förordades att utvecklingsländerna behöver få tillgång till modern miljöteknik och att tekniköverföringen skulle gynnas genom förändrad patentlagstiftning. Utskottet framhöll bl.a. att utvecklingsländerna behöver få tillgång till ny, energieffektiv och miljövänlig teknik för att de globala målen om utsläppsminskning ska kunna nås. Samtidigt redovisade utskottet sin uppfattning att patenträtten är en förutsättning för att ny klimatvänlig teknik ska kunna utvecklas och var därför inte berett att föreslå riksdagsinitiativ när det gäller utredningar om förändringar i patentlagstiftningen. I en reservation (MP, V) framhölls att tekniköverföring till utvecklingsländer skulle gynnas genom en förändrad patentlagstiftning. Det borde därför göras en översyn av patent- och immateriallagstiftningen för att göra det lättare att sprida grön teknologi till utvecklingsländer, ansåg reservationerna och ett riksdagsuttalande om detta förordades.

Vidare redogjordes det i nyssnämnda betänkande för att det i FN:s klimatförhandlingar råder enighet om att det kommer att vara nödvändigt med överföring av klimatvänlig teknologi från industri- till utvecklingsländer för att nå målen om utsläppsminskning. Ett särskilt förhandlingsspår har skapats för att åstadkomma en sådan teknologiöverföring. Vid klimatkonferensen 2010 i Cancún i Mexiko träffade parterna en överenskommelse bl.a. om hur den grundläggande strukturen ska se ut som ska hantera frågor om teknologiöverföring framöver. En teknologimekanism som består av en verkställande kommitté och ett teknologicenter med tillhörande nätverk upprättades. Den gemensamma ambitionen för parterna är att teknologimekanismen ska bli operativ under 2012. Enligt uppgift från Justitiedepartementet deltar Sverige och EU konstruktivt i klimatförhandlingsarbetet för att åstadkomma överföring av klimatvänlig teknik från industri- till utvecklingsländer. EU:s uppfattning, som regeringen delar, är att patenträtten är en förutsättning för att få fram ny klimatvänlig teknik i tillräcklig omfattning. Inte minst patenträttens obligatoriska publiceringskrav bidrar till att utvecklingen av klimatvänlig teknik totalt sett påskynas. Att begränsa patenträtten för klimatvänlig teknik skulle enligt EU:s och regeringens uppfattning vara kontraproduktivt i förhållande till målen om global utsläppsminskning.

I januari 2012 besvarade miljöminister Lena Ek en interpellation (ip. 2011/12:178) av Jens Holm (V) som bl.a. rörde om ministern var nöjd med beslutet om tekniköverföring vid FN:s klimatmöte i Durban hösten 2011 och om ministern kommer att verka för att lagar och bestämmelser kring patent och immaterialrätt reformeras för att underlätta tekniköverför-

ing. I sitt anförande framhöll miljöministern att hon var lättad över att de i Durban kunde komma överens om att patentfrågorna inte ska behandlas ihop med klimatfrågorna utan i stället hanteras av FN-organet Wipo (World Intellectual Property Organization).

Avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (TRIPS)

Avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (TRIPS-avtalet) trädde i kraft 1995 som en del av WTO:s regelverk och innehåller bestämmelser om patent, upphovsrätt m.m.

Vid ministermötet i Doha 2001 antog WTO:s medlemsländer en särskild deklaration om förhållandet mellan TRIPS-avtalet och folkhälsa. I deklarationen framhölls att immaterialrättsligt skydd (bl.a. patent) är viktigt för utvecklingen av nya läkemedel. Samtidigt måste TRIPS-avtalet implementeras på ett sätt som kan öka fattiga länders tillgång till läkemedel. Det fastslogs även att TRIPS-avtalet inte skulle kunna användas för att hindra länder från att vidta åtgärder för att främja den nationella hälsan. Tvångslicenser tilläts dock bara för den inhemska marknaden, inte för export. Länder utan egen industri kunde därför varken få hjälp av egna eller andras tvångslicenser. I augusti 2003 gjordes en ändring för att göra det möjligt för länder att exportera läkemedel under tvångslicens till utvecklingsländer med allvarliga folkhälsoproblem, särskilt hiv/aids, tuberkulos, malaria och andra epidemier. Denna möjlighet finns numera som ett tillfälligt undantag från TRIPS-avtalet. Avsikten är dock att undantaget ska bli permanent. För detta krävs att två tredjedelar av WTO:s medlemmar accepterar beslutet.

Några immaterialrättsfrågor förhandlas inom ramen för Doharundan. De rör geografiska ursprungsbezeichnungar och TRIPS-avtalets regler om patent och deras förhållande till biologisk mångfald och traditionell kunskap. Medlemsländerna har dock mycket olika uppfattningar i dessa frågor.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet tar först ställning till den motion som rör frihandel. Därefter behandlas motionerna om handel och arbetsvillkor respektive miljöteknik till utvecklingsländerna. Avslutningsvis tar utskottet ställning till den motion som gäller miljö- och djurskyddskrav.

Frihandel

Utskottet vill inledningsvis, mot bakgrund av vad som anförs i motion 2011/12:U214 (FP) om frihandel, erinra om att det i riksdagen sedan länge finns en allmän övertygelse om att frihandel är en viktig princip att värna. Denna åsikt bottnar i uppfattningen att ökad handel genererar tillväxt som i sin tur skapar bättre ekonomiska förutsättningar för länder och deras med-

borgare. Att värna frihandeln som princip är därför både ett svenskt och ett globalt intresse, då frihandel kan vara en stark välståndsskapande kraft för såväl världens fattigaste länder som de mer utvecklade länderna. Samtidigt är det viktigt att framhålla att utvecklingsländernas intressen särskilt måste beaktas i dessa sammanhang. Enligt utskottets uppfattning bör Sverige även fortsatt vara en tydlig röst inom såväl EU som andra forum för en öppen och fri handel och för att motverka olika protektionistiska krafter. Denna hållning är viktig inte minst i tider av internationell osäkerhet och oro kring den ekonomiska utvecklingen.

Utskottet vill vidare framhålla betydelsen av att de pågående förhandlingarna inom Världshandelsorganisationen (WTO), den s.k. Doharundan, kan föras framåt mot ett ambitiöst avslut. Utsikterna för att dessa förhandlingar kan slutföras i närtid synes dessvärre vara små. Utskottet beklagar detta utifrån sin uppfattning att det bästa sättet att öppna handeln globalt är genom multilaterala överenskommelser som kan bidra till ett rättvist, stabilt och förutsägbart internationellt handelssystem. Sverige måste enligt utskottets mening av den orsaken alltjämt vara en pådrivande kraft i dessa förhandlingar.

Utskottet anser emellertid, till skillnad från motionären, att ett riksdagsuttalande i denna fråga kan besparas. Motion 2011/12:U214 (FP) avstyrks därför i här aktuell del.

Handel och arbetsvillkor

Med anledning av vad som anförs i motion 2011/12:U207 (V) om att EU i olika handelsavtal bör ställa krav på att länderna ratificerat ILO:s åtta kärnkonventioner om rättigheter i arbetslivet vill utskottet anföra följande.

Utskottet har tidigare då liknande förslag framförts framhållit att en utgångspunkt måste vara att handelspolitiken ska medverka till att stärka respekten för grundläggande arbetsvillkor och att såväl internationella som regionala och bilaterala handelsavtal bör bidra till att ILO:s rättighetskonventioner genomförs och efterlevs. Utskottet vidhåller detta men vill i detta sammanhang även framhålla OECD:s riktlinjer för multinationella företag och Global Compacts tio principer som viktiga ledstjärnor. Vid sekretariatet Globalt ansvar vid Utrikesdepartementet bedrivs ett arbete kring frågor om företags sociala ansvar för att stärka företagens möjligheter att hantera utmaningar kring mänskliga rättigheter, miljö, arbetsvillkor och korruption. Enligt utskottets uppfattning är det angeläget att Sverige även fortsättningsvis på olika sätt verkar för rätten till grundläggande arbetsvillkor. Utskottet anser dock inte att riksdagen bör uppmana regeringen att inom EU driva frågan att associationsavtal eller andra handelsavtal ska innefatta krav på ratificering av ILO:s kärnkonventioner. Inte heller bör kravet i den aktuella motionen om att regeringen ska verka för en avveckling av ekonomiska frihandelszoner leda till någon åtgärd från riksdagen.

Med hänvisning till detta avstyrks motion 2011/12:U207 (V) i här berörda delar.

Miljöteknik till utvecklingsländer

Som utskottet i andra sammanhang påpekat behöver utvecklingsländerna få tillgång till ny, energieffektiv och miljövänlig teknik för att de globala målen om utsläppsminskning ska kunna nås. Tekniköverföring till utvecklingsländerna är centralt för att detta ska kunna ske. Samtidigt måste det framhållas att patenträtten är en förutsättning för att ny klimatvänlig teknik ska kunna utvecklas. Utskottet vill härvid framhålla att överföring av miljöteknik till utvecklingsländerna i första hand är en patentfråga och inte en klimatfråga. Detta faktum måste präglade den fortsatta hanteringen av denna fråga. Utskottet anser inte att riksdagen, som förordas i motion 2011/12: MJ407 (V), bör uppmana regeringen att verka för att miljöteknik som motverkar klimatförändringarna ska erhålla samma undantag som livsnödvändiga mediciner har fått inom TRIPS-avtalet.

Med hänvisning till det anförda avstyrks nyssnämnda motion i här aktuell del.

Miljö- och djurskyddskrav

När det gäller förslaget i motion 2011/12: MJ308 (KD) om miljö- och djurskyddskrav inom WTO vill utskottet erinra om att riksdagen, på förslag från utskottet, avslog ett liknande motionsyrkande våren 2011 (bet. 2010/11: NU13). Vid detta tillfälle såg utskottet det inte som realistiskt att uppmana regeringen att verka för att inkludera djurskydd i större utsträckning i WTO:s regelverk, bl.a. mot bakgrund av att utvecklingsländerna är skeptiska till att införa sådana krav i WTO:s regelverk. Samtidigt betonade utskottet betydelsen av att Sverige i andra sammanhang verkar för dessa frågor. Utskottet vidhåller denna uppfattning.

Med hänvisning till detta avstyrks motion 2011/12: MJ308 (KD) i berörd del.

Handels- och investeringsfrämjande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som på olika sätt rör exportförbudet för snus. För utskottet framstår förbudet som inkonsekvent då ett antal andra hälsovådliga produkter, i form av både tobak och andra varor, kan cirkulera fritt på den inre marknaden.

Riksdagen avslår dessutom en motion om behovet av att främja handel med sjukvårdstjänster. Utskottet hänvisar bl.a. till olika insatser som görs.

Vidare avslår riksdagen ett yrkande om att främja export av miljöteknik. Enligt utskottets mening kan yrkandet i allt väsentligt anses tillgodosett genom den miljöteknikstrategi som regeringen presenterade hösten 2011.

Därtill avslår riksdagen motionsyrkanden om bl.a. regional exportrådgivning, svenskt exportfrämjande samt svenska exportorgan och politiken för global utveckling.

Jämför reservationerna 3 (MP, V), 4 (SD), 5 (S, MP, V), 6 (S, MP, V), 7 (S, SD, V), 8 (S, V), 9 (MP) och 10 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2011/12:N346 (S) framförs synpunkter på det svenska handels- och investeringsfrämjandet, och motionärerna redogör för sin uppfattning när det gäller med vilken inriktning den svenska handelspolitiken bör föras. Motionärerna förordar bl.a. att det i samråd med branschorganisationerna utformas ett program med riktade exportstöd till små och medelstora företag. I ett sådant program bör fler regionala exportrådgivare som ger kostnadsfri exportrådgivning ingå. Vidare bör fler exportsäljare utbildas. Exportstödet ska framför allt riktas till viktiga svenska framtidsbranscher som exempelvis miljöteknik och hälsofrämjande. Därtill bör en särskild satsning på exportfrämjande inom tjänstesektorn genomföras.

Även i kommittémotion 2011/12:N344 (S) förordas ett riksdagsuttalande om behovet av att utbilda fler regionala exportrådgivare som verkar nära företagen och som ger kostnadsfri exportrådgivning.

Enligt vad som anförs i motion 2011/12:N401 (S) bör riksdagen genom ett uttalande tydliggöra för regeringen att den har riksdagens fulla stöd i arbetet med att försöka upphäva exportförbudet för svenskt snus. Motionären framhåller att det svenska snuset är en unik produkt som är noga kontrollerad och reglerad genom livsmedelslagstiftningen. Att snuset omfattas av livsmedelslagstiftningen och inte av EU:s tobaksdirektiv är till gagn för konsumenterna, anförs det. Av detta skäl bör EU:s tobaksdirektiv ändras och anpassas till det svenska snuset.

Behovet av att motverka olika digitala handelshinder understryks i motion 2011/12:N220 (M). Motionären framhåller bl.a. att olika länders blockeringar av internetjänster försvårar för svenska företag att slå sig in på nya marknader. Även inom EU måste digitala handelshinder motverkas för att varor och tjänster på den digitala marknaden ska kunna bli en naturlig del av EU:s inre marknad. Enligt motionären måste Sverige inta en ledarroll i kampen mot digitala handelshinder men också verka för en harmonisering av EU:s lagstiftning för att främja digital handel.

Enligt vad som anförs i motion 2011/12:N229 (M) är bären i de svenska skogarna – blåbär, lingon och hjortron – en resurs vars ekonomiska potential inte nyttjas fullt ut. Exportmarknaden för dessa produkter har goda möjligheter att växa och utvecklas. Motionären förordar att riksdagen uppmanar regeringen att se över möjligheterna för svensk bärindustri att möta en ökad framtida efterfrågan på svenska bär från utlandet.

I motion 2011/12:N244 (M) anförs att den svenska sjukvården, med rätt förutsättningar, skulle kunna bli en attraktiv och innovativ exportnäring. De svenska förutsättningarna för vårdhandel förbättras främst genom fler vårdföretag, vårdval, ökat resande och ökad öppenhet för investeringar. Därtill framhålls att en förändring av lokaliseringsprincipen för att möjliggöra handel inom landet kan bidra ytterligare liksom om sjukvård inkluderas i tjänstedirektivet och WTO:s allmänna tjänstehandelsavtal (GATS).

Riksdagen bör, enligt vad som anförs i motion 2011/12:N319 (MP), uppmana regeringen att upphöra med ansträngningarna att avskaffa EU:s exportförbud för snus. Enligt motionärerna finns det varken handelspolitiska eller arbetsmarknadspolitiska argument som talar för regeringens agerande i denna fråga. I stället bör regeringen agera sakligt och opartiskt samt lyfta fram de vetenskapliga fakta som finns om snus.

I kommittémotion 2011/12:N416 (MP) förordas att riksdagen uppmanar regeringen att utarbeta en strategi för att anpassa verksamheten vid den svenska statens exportfrämjande verksamhet till den politik för global utveckling som riksdagen antagit. Det innebär enligt motionärerna att frågor som mänskliga rättigheter och fattigdomsbekämpning måste få en större betydelse än de har i dag. En anpassning av det svenska exportfrämjandet till politiken för global utveckling inbegriper enligt motionärerna bl.a. ökad transparens, utökad informationsspridning, förbättrade överklagandemöjligheter och tydligare regler och rutiner för uppföljning och utvärdering.

I motion 2011/12:N394 (C) efterfrågas en uppgradering av det svenska miljöteknikexportarbetet. Vid sidan av Kina, Ryssland och Indien pekar motionären ut USA, Tyskland och Japan som viktiga marknader.

Socialutskottets yttrande

Socialutskottet, vilket har beretts tillfälle att yttra sig, överlämnade den 20 december 2011 ett yttrande (2011/12:SoU2y) till näringsutskottet över de motioner som rör exportförbudet för snus. I yttrandet begränsar sig socialutskottet till de frågor som ligger inom utskottets beredningsområde. Socialutskottet framhåller i yttrandet att det ser positivt på att kommissionen har initierat en revidering av tobaksdirektivet. En sådan revidering ger, enligt socialutskottet, unionen en möjlighet att åstadkomma en enhetlig och ansvarsfull produktreglering med ett högt hälsoskydd i fokus. Vidare redogörs bl.a. för olika åtgärder som vidtagits på nationell nivå för ett minskat tobaksbruk. I detta sammanhang erinras bl.a. om det nationella målet om ett minskat tobaksbruk och det arbete som Statens folkhälsoinstitut bedriver när det gäller en systematisk kunskapsöversikt om hälsoeffekter av snus. Avslutningsvis konstaterar socialutskottet, mot denna bakgrund, att regeringen och ett antal myndigheter kontinuerligt och aktivt arbetar med tobaksfrågorna utifrån det övergripande målet inom tobaksområdet. Yrkande 2 i motion 2011/12:N319 (MP) bedöms därmed av utskottet som åtminstone delvis tillgodosett.

I en avvikande mening (S, MP, V) noteras att det övergripande målet för de statliga insatserna inom tobaksområdet är ett minskat tobaksbruk. Vidare påtalas de hälsorisker som finns när det gäller snus. Mot bakgrund av dels dessa hälsorisker, dels det folkhälsopolitiska målet om ett minskat tobaksbruk förordas det i den avvikande meningen att regeringen ska ompröva sina ansträngningar när det gäller att få snusförbudet upphävt inom EU och att motion 2011/12:N319 (MP) ska tillstyrkas.

Vissa kompletterande uppgifter

Exportförbudet för snus

Frågan om exportförbud för svenskt snus har återkommande behandlats av näringsutskottet. Vid det senaste tillfället, våren 2011 (bet 2010/11:NU13), vidhöll ett enigt utskott att förbudet mot försäljning av snus inom EU inte är förenligt med principen om den fria rörligheten av varor på den inre marknaden. I detta sammanhang uppmärksammade utskottet att andra snusliknande produkter finns i flera EU-länder och får säljas fritt, t.ex. tuggtobak, tobakspastiller, snuspuder och luktsnus. Sammanfattningsvis ansåg utskottet att EU:s snushandelsförbud borde avskaffas, men menade att ett riksdagsuttalande kunde undvaras med hänvisning till att regeringen redan verkade med denna inriktning.

I tobaksdirektivet (2001/37/EC) föreskrivs i artikel 8 att medlemsstaterna i EU ska utfärda förbud mot att tobak för användning i munnen släpps ut på den inre marknaden. Under de svenska medlemskapsförhandlingarna fick Sverige tillstånd till ett undantag i anslutningsfördraget. Enligt artikel 151 och bilaga XV i Sveriges anslutningsfördrag gäller förbudet i artikel 8 inte i Sverige. Undantaget för Sverige är permanent. I

anslutningsfördraget föreskrivs samtidigt att Sverige ska vidta nödvändiga åtgärder för att se till att nämnda produkt inte släpps ut på marknaden i övriga medlemsstater. Med anledning av bestämmelsen i anslutningsfördraget har Sverige beslutat om förordningen (1994:1266) om förbud mot utförsel av snus.

För närvarande pågår en översyn av tobaksdirektivet för att säkerställa att det ligger i linje med vetenskaplig forskning och en väl fungerande inre marknad. Inför översynen genomförde kommissionen under hösten 2010 en öppen konsultation som avslutades i december 2010. Sverige lämnade synpunkter och framförde att utförselförbudet av snus inom EU borde upphävas. Handelsminister Ewa Björling har även skickat brev till sina europeiska kollegor där hon uppmanade dem att – liksom Sverige – verka för att utförselförbudet ska avskaffas. Kommissionens ambition är att lägga fram ett förslag på ett reviderat tobaksdirektiv under 2012.

Med anledning av den då förestående revideringen av tobaksdirektivet anmälde Sverige punkten En enhetlig och ansvarsfull tobaksproduktsreglering för Europa som övrig punkt vid konkurrenskraftsrådets möte den 30 maj 2011. Inför rådets möte uttalade statsrådet Ewa Björling vid ett sammanträde i EU-nämnden att Sverige på EU-nivå vill komma överens om en enhetlig och ansvarsfull produktreglering för alla tobaksprodukter, som till skillnad från nuvarande ordning ligger i linje med såväl principen om fri rörlighet för varor som en god folkhälsa. Statsrådet uttalade vidare att regeringen anser att det är viktigt att det finns en enhetlig och ansvarsfull reglering av tobaksprodukter, även oral tobak.

Statsrådet Ewa Björling besvarade den 11 november 2011 en interpellation om svenskt snus som exportvara (ip. 2011/12:86) från Sven-Erik Österberg (S). Statsrådet anförde, bl.a. mot bakgrund av att det pågår en revidering av tobaksdirektivet, att regeringen till kommissionen framfört att Sverige vill ha en enhetlig och ansvarsfull tobaksproduktsreglering samt att Sverige har en mycket restriktiv hållning mot tobak med bra information och en åldersgräns samt ser till att det inte finns farliga ämnen i rökfri tobak.

I augusti 2010 lämnade kommissionen en rapport till rådet om Sveriges genomförande av de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att svenskt snus inte släpps ut på marknaden (KOM(2010) 399). Med anledning av rapporten upprättade Regeringskansliet en faktapromemoria (2009/10:FPM113), vilken anmälde i utskottet hösten 2010. I den ståndpunkt som redovisas i promemorian sägs, när det gäller utförselförbudet för snus, att regeringen anser att svenskt snus bör likställas med andra tobaksprodukter på EU:s inre marknad.

Exportfrämjande

Sveriges exportråd (Exportrådet) bildades 1972 genom ett avtal mellan staten och näringslivet. Exportrådet har till uppgift att ge stöd till svenska företags internationella affärsutveckling. Inom ramen för det statliga upp-

draget genomför Exportrådet grundläggande exportservice, kompetensutveckling för företag och riktade insatser för internationellt affärsfrämjande. Därutöver utför Exportrådet ett antal företagsanpassade tjänster mot avgift. I slutet av 2010 hade Exportrådet 484 anställda varav 378 i utlandet. I utlandet har Exportrådet ca 60 utlandskontor i drygt 50 länder. I Sverige finns drygt 20 regionala exportrådgivare som tillsammans täcker alla de svenska länen och regionerna. Ibland är flera av dem placerade vid samma kontor och täcker närliggande län därifrån. De arbetar i stort sett uteslutande med kompetensutveckling kring export för små och medelstora företag inom ramen för det statliga uppdraget.

Statsrådet Ewa Björling tillsatte den 9 mars 2011 en utredning som skulle göra en översyn av myndighetsstrukturen för Sverige-, handels- och investeringsfrämjandet. Utredningen hade i uppdrag att

- lämna förslag till en mer preciserad och ändamålsenlig uppgifts- och ansvarsfördelning mellan de handels- och investeringsfrämjande samt Sverigefrämjande verksamheterna på Sveriges exportråd (Exportrådet), Myndigheten för utländska investeringar i Sverige (Invest Sweden) och Svenska institutet,
- göra en kartläggning och analys med syfte att utröna förutsättningarna att samordna export- och investeringsfrämjandet på ett mer ändamålsenligt och effektivt sätt, och
- redovisa de statliga åtagandena och dessas förenlighet med gällande EU-regler om statligt stöd.

Utredningen (utredare: kanslirådet Torsten Ericsson) redovisade i september 2011 sina slutsatser i skrivelsen Översyn av myndighetsstrukturen för Sverige-, handels- och investeringsfrämjande (Ds 2011:29). I skrivelsen föreslås bl.a. att investeringsfrämjandet förs över till Exportrådet och blir en del av det statliga uppdraget. Det innebär att Myndigheten för utländska investeringar i Sverige läggs ned. I statsbudgeten skapas ett gemensamt anslag för export- och investeringsfrämjande. Vidare innebär det att avtalet mellan staten och näringslivet om Exportrådet får ändras. I skrivelsen framhålls också att en integration av det av staten delägda företaget Visit Sweden AB bör övervägas när en sammanslagning av Exportrådet och Invest Sweden är slutförd.

En proposition i ärendet är planerad till den 20 mars 2012.

Digitala handelshinder

I detta sammanhang kan det erinras om att kommissionen i meddelandet På väg mot en inre marknadsakt (KOM(2010) 608), vilket presenterades i oktober 2010, pekade på att EU måste realisera en fungerande digital inre marknad och föreslog åtgärder på området. Meddelandet behandlades av utskottet våren 2011 i utlåtandet På väg mot en inre marknadsakt (utl. 2010/11:NU10). Utskottet påpekade att det är angeläget att den elektroniska handeln på den inre marknaden fungerar.

I april 2011 presenterade kommissionen ett meddelande om en inre marknadsakt – Tolv åtgärder för att stimulera tillväxten och stärka förtroendet för inre marknaden, Gemensamma insatser för att skapa ny tillväxt (KOM (2011) 206). I inre marknadsakten identifieras tolv prioriterade områden och det fastställs en nyckelåtgärd för vart och ett av dem, som bör antas senast i slutet av 2012 och som anses vara grundläggande för att stimulera tillväxten, skapa jobb och stärka förtroendet för den inre marknaden. Ett av dessa områden är den digitala inre marknaden.

I januari 2012 publicerade kommissionen ett meddelande om samstämmiga ramar för att öka tilltron till en inre e-marknad för e-handel och nättjänster (KOM(2011) 942). I meddelandet identifieras fem huvudsakliga hinder mot fullbordandet av en inre e-marknad samt en handlingsplan för att undanröja dessa. De fem områden som kommissionen anser ska prioriteras är en utveckling av det legala och gränsöverskridande utbudet av nätprodukter och nätvaror, bättre information för operatörer och ökat konsumentskydd, tillförlitliga och effektiva betalnings- och leveranssystem, effektivare bekämpning av missbruk och förbättrad tvistlösning samt en utbyggnad av bredbandsnät och avancerade tekniska lösningar.

Regeringen har i en faktapromemoria (2011/12:FPM110), vilken överlämnats till riksdagen, sammanfattat förslaget i nyssnämnda meddelande och redogjort för sin ståndpunkt. Av faktapromemorian framgår att regeringen delar kommissionens bedömning om vikten av att stärka förutsättningarna för den digitala inre marknaden. Vidare välkomnas meddelandet som enligt regeringen ligger väl i linje med de prioriteringar och föreslagna åtgärder som identifierats på nationell nivå.

Vidare kan nämnas att Kommerskollegium i april 2011 presenterade en rapport om kartläggning av e-handelshinder inom EU (2011:2). I rapporten redovisas 20 exempel på handelshinder på den digitala inre marknaden.

Handel med sjukvårdstjänster

Dåvarande Verket för näringslivsutveckling (Nutek) lämnade 2008, på uppdrag av regeringen, ett förslag till handlingsprogram för entreprenörskap och förnyelse inom vård och omsorg. I programmet föreslogs bl.a. satsningar på entreprenörskap i utbildningar, främjande av innovation och företagande, vägledning för offentlig upphandling samt främjande av export och internationalisering för vård- och omsorgsföretag. Uppdraget att stödja entreprenörskap inom området vård och omsorg har sedermera övergått till Tillväxtverket. Denna myndighet driver en riktad statlig satsning för småföretag inom vård- och omsorgssektorn som benämns utvecklingscheckar av tjänster, arbetssätt och varor till små företag i vård och omsorg. Programmet omfattar ca 16 miljoner kronor under perioden 2011–2013 och genomförs i samarbete med fyra lokala partnerskap (Stockholm, Gotland och Sörmland; Västra Götaland; Skåne; Halland). Pilotprojektet

ger små företag som är eller vill bli verksamma inom vård och omsorg möjlighet att utveckla en ny eller en befintlig tjänst, ett arbetssätt eller en vara. Tjänsteföretag prioriteras framför varuproducerande företag.

Exportrådet fick i juni 2009 i uppdrag av regeringen att främja internationalisering och export av svensk vård och omsorg. Därefter har konceptet Symbio care – Health by Sweden lanserats, vilket numera är ett av Exportrådets affärsområden. Inom ramen för projektet har Exportrådet definierat varumärket svensk vård och omsorg i marknadsföringssyfte och tagit fram ett material och en kommunikationsplattform att använda vid marknadsföring av svensk vård och omsorg internationellt.

I juli 2008 presenterade kommissionen ett förslag till direktiv om patienträttigheter vid gränsöverskridande vård (KOM(2008) 414). Förslaget syftar i första hand till att utveckla den inre marknaden genom att skapa ett tydligare rättsläge för patienters rätt till ersättning för planerad vård i andra EU-länder. Direktivet syftar även till att förstärka samarbetet inom hälso- och sjukvårdssektorn, bl.a. när det gäller Europeiska referensnätverk och e-hälsa. En överenskommelse om förslaget träffades i februari 2011 och EU-länderna har därefter 30 månader på sig att införa nödvändiga ändringar i sina nationella lagar. Inom Regeringskansliet pågår för närvarande arbetet med att ta fram en departementspromemoria. När det gäller frågan om tjänstedirektivet faller hälso- och sjukvårdssektorn utanför dess nuvarande tillämpningsområde.

Inom ramen för WTO:s allmänna tjänstehandelsavtal (GATS) täcks hälsovårdstjänster dels av sektorn hälsotjänster och sociala tjänster som inkluderar sjukhus-tjänster, andra hälsovårdstjänster (t.ex. ambulans-tjänster) och sociala tjänster, dels av sektorn professionella tjänster där bl.a. undergrupperna medicin- och tandläkartjänster ingår. Färre än 50 WTO-medlemmar har gjort åtaganden i någon av undergrupperna inom hälsotjänster och sociala tjänster, vilket innebär att det är en av de sektorer där medlemmarna gör minst åtaganden. Det är även den sektor där minst antal länder erbjuder nya åtaganden i den pågående Doharundan.

På uppdrag av utskottet har en översikt och framtidsanalys om e-hälsa, E-hälsa – nytta och näring (2011/12:RFR5), tagits fram. I rapporten konstateras bl.a. att det finns en stor potential för att konkurrenskraftiga företag ska växa fram inom e-hälsosektorn och utveckla produkter som är attraktiva även på en internationell marknad. Rapporten föredrogs inför utskottet den 24 januari 2012. Vidare kan det påminnas om att e-hälsa var ett av de ämnen som diskuterades i samband med riksdagens framtidsdag den 26 januari 2012.

I mars 2011 beslutade regeringen att förordna en särskild utredare med uppdrag att föreslå hur patientens ställning inom och inflytande över hälso- och sjukvården kan stärkas (dir. 2011:25). Utredningen (särskild utredare: regiondirektör Johan Assarsson), som antagit namnet Patientmaktsutredningen, ska bl.a. se över hur patientens valmöjligheter i vården kan stärkas ytterligare. I uppdraget inryms att föreslå en reglering av ett fritt

vårdval över hela Sverige och en reglering som underlättar möjligheten att utnyttja privata vårdgivare i ett annat landsting än patientens hemlandsting. Arbetet ska redovisas i ett delbetänkande senast den 30 juni 2012 och i ett slutbetänkande senast den 1 januari 2013.

Miljöteknikexport

I september 2011 presenterade regeringen en ny miljöteknikstrategi för att stödja och utveckla förutsättningarna för svensk miljöteknik. Sammanlagt omfattar strategin 400 miljoner kronor, fördelat på 100 miljoner kronor per år under perioden 2011–2014. Regeringens miljöteknikstrategi har följande tre huvudmål.

1. Att åstadkomma goda förutsättningar för framväxt och utveckling av miljöteknikföretag i Sverige.
2. Att främja export av svensk miljöteknik och därmed bidra till hållbar ekonomisk tillväxt i Sverige och globalt.
3. Att främja forskning och innovation inom miljöteknik och underlätta för innovationer att kommersialiseras.

Strategin syftar till att skapa förutsättningar för att såväl export av svensk miljöteknik som antal anställda och omsättning i svenska miljöteknikföretag bör kunna öka mer än genomsnittet för svenskt näringsliv under perioden 2010–2015. Arbetet med att ta fram miljöteknikstrategin har föregåtts av ett analys- och beredningsarbete som involverat ett stort antal aktörer.

Exportrådet har på regeringens uppdrag analyserat vilka marknader som Sverige och svenska företag bör prioritera utifrån bl.a. behov och mognad (regelverk, lätthet att göra affärer etc.). Exportrådets analys visar att områden som är särskilt intressanta för svensk del är hållbart stadsbyggande, transporter, energi, vatten och avlopp samt avfall. De länder som Exportrådet i första hand bedömer som intressanta är Storbritannien, Frankrike, Spanien, Förenta staterna, Kanada, Brasilien, Indien, Kina, Polen, Estland, Lettland, Litauen och Ryssland. Andra marknader som Exportrådet bedömer kan vara intressanta utifrån ett exportfrämjande perspektiv är Förenade Arabemiraten, Sydkorea, Singapore, Japan och Australien.

Exportrådet har fått regeringens uppdrag att ha huvudansvaret för att samordna exportaktiviteter av olika slag, driva arbetet med Symbio city (samlingsnamnet för marknadsföring av svensk miljöteknik i utlandet) och fungera som koordinator för inkommande besök.

Regeringens avsikt, enligt vad som framgår av den miljöteknikstrategi som presenterades hösten 2011, är att ge Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys), tillsammans med en extern konsult, i uppdrag att följa och utvärdera resultatet av de insatser som görs inom ramen för miljöteknikstrategin. Avsikten är att analyser ska genomföras med avrapportering under hösten 2012 och under våren 2014.

Enligt regleringsbrevet för 2012 ska Tillväxtanalys inom ramen för uppdraget om förutsättningar för en grön strukturomvandling göra en analys av investeringar i miljöteknik i Sverige samt identifiera marknadsförutsättningar och om det i området finns specifika och generella hinder för ökade privata investeringar. Delar av uppdraget ska redovisas den 1 november 2012. Slutredovisning ska ske senast den 1 december 2014.

Den svenska miljötekniksektorn sysselsätter drygt 40 000 anställda och omsätter ca 120 miljarder kronor enligt Statistiska centralbyrån och Sveriges miljöteknikråd (i dessa siffror ingår inte kommunal verksamhet som t.ex. drift av vattenreningsverk). Exporten uppgick 2009 till 39 miljarder kronor.

Statens energimyndighet har under 2011, på regeringens uppdrag, i rapporten Ökad tillväxt inom miljöteknik (ER 2011:07) presenterat hur ett samlat grepp kan tas för att skapa bättre förutsättningar för finansiering och affärsutveckling av miljöteknik i tidiga kommersiella skeden.

Export av svenska bär

När det gäller vad som anförs i motion 2011/12:N229 (M) om exportpotentialen för svenska bär som lingon, blåbär och hjortron kan erinras om att regeringen sommaren 2008 lanserade visionen om att Sverige ska bli Europas nya matland. Visionen innehåller fem fokusområden – offentlig mat, primärproduktion, förädlad mat, matturism och restaurang. Ett av målen inom visionen är att livsmedelsexporten ska fördubblas till 2020, från ca 50 miljarder kronor till 100 miljarder kronor. Inom ramen för konceptet Sverige – det nya matlandet genomförs olika insatser som kan nämnas i detta sammanhang. Bland annat erbjuds svenska livsmedelsföretag, däribland bärföretagen, hjälp via programmet Food from Sweden (FFS-programmet). Programmet genomförs huvudsakligen i Exportrådets regi och finansieras via Landsbygdsdepartementet och Jordbruksverket. Varje år genomförs aktiviteter med målsättningen att hjälpa svenska livsmedelsföretag ut i världen i form av kampanjer för återförsäljare, inköpsarbeten, marknadsbesök och deltagande på internationella mässor m.m. Inom ramen för programmet erbjuds också marknadsanalyser, som identifierar och beskriver marknadsaktörer, kanaler och trender m.m. Via FFS-programmet får företagen en rabatt (50–75 procent) på Exportrådets avgifter och arvoden. Livsmedelsföretag, branschorganisationer m.fl. kan söka medfinansiering vid Jordbruksverket för projekt som syftar till att utveckla livsmedelssektorn i olika avseenden, bl.a. export. Projekten ska vara av allmän nytta och resultatet spridas till flera personer, företag och organisationer (t.ex. inom bärindustrin). Inte minst uppmuntras projekt som kan bidra till ökad produktivitet, och olika projekt med inriktning mot bär har genomförts. Satsningen finansieras delvis med medel från landsbygdsprogrammet. Under 2012 sjsätts ett mentorsprogram inriktat på livsmedellexport. Pro-

grammet kommer att erbjuda livsmedelsföretag en exportmentor som stöd i planerade eller pågående exportsatsningar. Programmet är en del av FFS-programmet och genomförs av Almi Företagspartner AB.

I detta sammanhang bör även några av de motioner från allmänna motionstiden 2011 som miljö- och jordbruksutskottet har att hantera nämnas. I dessa motioner, däribland 2011/12: MJ72 (M), 2011/12: MJ392 (M) och 2011/12: MJ261 (KD), behandlas allemansrätten och de problem som en storskalig och kommersiell bär- och svamplockning medför och markägarnas äganderätt betonas. Dessa motioner kommer att behandlas av miljö- och jordbruksutskottet senare under våren 2012. När miljö- och jordbruksutskottet senast hanterade liknande frågor med anledning av då aktuella motioner (bet. 2010/11: MJU19) betonade utskottet bl.a. vikten av ökad kunskap samt dialog mellan kommersiella nyttjare och markägare.

Svenskt exportfrämjande och politik för global utveckling

En politik för global utveckling beslutades av riksdagen 2003 (prop. 2002/03:122, bet. 2003/04:UU3). I propositionen presenterade regeringen Sveriges politik för global utveckling, vars mål föreslogs vara att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. Detta mål föreslogs gälla för samtliga politikområden. Handels-, jordbruks-, miljö-, säkerhets- och migrationspolitiken samt den ekonomiska politiken var exempel på områden där åtgärder skulle utformas på ett sätt som främjar global utveckling. Förslaget skulle lägga grunden för en sammanhållen och samstämmig politik för att bidra till en rättvis och hållbar utveckling i världen. Vidare skulle politiken bidra till att FN:s millennieutvecklingsmål uppfylldes.

I februari 2011 presenterade Diakonia och Amnesty International en gemensam rapport – Export till priset av mänskliga rättigheter? – vari de granskat i vilken utsträckning de svenska exportorganen (AB Svensk Exportkredit (SEK), Exportkreditnämnden (EKN) och Exportrådet) säkerställer att den verksamhet de stödjer respekterar mänskliga rättigheter i enlighet med politiken för global utveckling. Den kritik som framförs i rapporten sammanfaller i stort med den som här redovisas i den aktuella motionen.

De svenska exportorganen och politiken för global utveckling samt den kritik som framfördes i ovan nämnda rapport har även behandlats i en interpellationsdebatt den 31 maj 2011 med anledning av en interpellation (ip. 2010/11:401) av Valter Mutt (MP) till statsrådet Ewa Björling. I sitt anförande redogjorde handelsministern för att regeringen i EKN:s regleringsbrev anger att OECD:s rekommendationer och riktlinjer ska följas i verksamheten. Vidare ställer regeringen krav på att EKN ska vidareutveckla arbetet med företags sociala ansvar (CSR) inklusive mänskliga rättigheter. Myndigheten ska även informera kunderna om OECD:s riktlinjer för multinationella företag och FN:s Global Compact. I EKN:s affärsbedömning ingår en analys av miljöpåverkan och mänskliga rättigheter. EKN har under 2010 förstärkt sin kompetens på området genom att inrätta en specialisttjänst med ansvar för socialt ansvarstagande. När det gäller

Svensk Exportkredit, vilket är ett helägt statligt aktieföretag, ställer regeringen i statens ägarpolicy, vilken omfattar SEK, krav på att statligt ägda företag ska ha en genomtänkt och förankrad policy och strategi för miljöhänsyn och socialt ansvarstagande, korruption, jämställdhet och mångfald. Bolagen ska göra en hållbarhetsredovisning enligt riktlinjer från organisationen Global Reporting Initiative. Bolagen ska vidare stödja och följa de riktlinjer om miljö, arbetsvillkor, mänskliga rättigheter och bekämpning av korruption som finns, främst OECD:s riktlinjer för multinationella företag och FN:s Global Compact. Regeringen lämnade i april 2011 specifika ägaranvisningar till SEK där det framgår att SEK i sin kreditgivning ska ta hänsyn till mänskliga rättigheter samt att SEK ska arbeta i linje med FN:s Global Compact. Vad gäller Exportrådet, vilket ägs gemensamt av staten och näringslivet, ställer regeringen årligen krav via ett riktlinjebrev. I riktlinjebrevet anges att verksamheten ska bedrivas i enlighet med internationell standard för affärsetik och företags sociala ansvar (CSR), inklusive Sveriges politik för global utveckling. Exportrådet ska i enlighet med riktlinjebeslutet informera företagen om OECD:s riktlinjer för multinationella företag och FN:s Global Compact inklusive mänskliga rättigheter, miljö och korruption.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet tar först ställning till de motioner som gäller exportförbudet av snus. Därefter behandlar utskottet motioner som i tur och ordning rör handel med sjukvårdstjänster, export av miljöteknik, regional exportrådgivning, svenskt exportfrämjande samt svenska exportorgan och politiken för global utveckling. Avslutningsvis hanteras övriga motionsyrkanden om handels- och investeringsfrämjande.

Exportförbudet för snus

Det har i två motioner – 2011/12:N319 (MP) och 2011/12:N401 (S) – förordats riksdagsuttalanden som på olika sätt berör exportförbudet för svenskt snus. I den förstnämnda motionen argumenteras bl.a. för att riksdagen ska uppmana regeringen att upphöra med ansträngningarna att avskaffa exportförbudet, medan det i den sistnämnda motionen pläderas för att riksdagen genom ett uttalande ska ge regeringen sitt stöd när det gäller att avskaffa detta exportförbud.

Som redogjorts för i det föregående har utskottet berett socialutskottet tillfälle att yttra sig över nyssnämnda motioner. I sitt yttrande (2011/12: SoU2y) redogör socialutskottet bl.a. för det övergripande nationella målet för de statliga insatserna inom tobaksområdet om ett minskat tobaksbruk och för olika insatser som görs för att infria detta mål. Mot bakgrund av att regeringen och ett antal myndigheter kontinuerligt och aktivt arbetar med tobaksfrågorna utifrån det övergripande målet konstaterar socialutskot-

tet att yrkandet i motion 2011/12:N319 (MP) om att regeringen bör agera sakligt och opartiskt samt lyfta fram de vetenskapliga fakta som finns om snus åtminstone delvis kan anses tillgodosett.

Näringsutskottet har ingen annan uppfattning än socialutskottet när det gäller betydelsen av olika åtgärder för att minska tobaksbruket och främja folkhälsan i överensstämmelse med de nationella mål och riktlinjer som har fastställts. Som socialutskottet redogjort för i sitt yttrande pågår en rad olika angelägna insatser för att minska tobaksbruket. Samtidigt är det utskottets mening att förbudet mot försäljning av snus inom EU inte är förenligt med principen om den fria rörligheten av varor på den inre marknaden. Som utskottet i tidigare sammanhang framhållit framstår förbudet som inkonsekvent då ett antal andra hälsovådliga produkter, i form av både tobak och andra varor, kan cirkulera fritt på den inre marknaden. Som utskottet tidigare uppmärksammat finns andra snusliknande produkter i flera andra EU-länder vilka får säljas fritt. Mot denna bakgrund ter sig förbudet mot export av svenskt snus både diskriminerade och oproportionerligt. Utskottet vidhåller således sin tidigare uppfattning och fortsätter att stå bakom regeringens arbete i denna fråga. När det gäller yrkandet i motion 2011/12:N319 (MP) om att regeringen bör agera sakligt och opartiskt gör utskottet ingen annan bedömning än socialutskottet, dvs. att detta åtminstone delvis kan anses vara tillgodosett. Samtliga yrkanden i denna motion bör därmed avslås av riksdagen. Det ovan sagda överensstämmer till viss del med vad som anförs i motion 2011/12:N401 (S) när det gäller exportförbudet för snus, men utskottet anser att ett riksdagsuttalande kan besparas då regeringen redan verkar med denna inriktning.

Med hänvisning till det sagda avstyrks sålunda motionerna 2011/12:N319 (MP) och 2011/12:N401 (S).

Handel med sjukvårdstjänster

Utskottet vill, med anledning av vad som sägs i motion 2011/12:N244 (M) om behovet av åtgärder för att främja svensk handel med sjukvårdstjänster, redan inledningsvis framhålla sin uppfattning att hälso- och sjukvårdssektorn med rätt förutsättningar har stora möjligheter att bli en betydande exportnäring. För att möjliggöra detta är det angeläget att främja såväl nyföretagande och entreprenörskap som export inom nämnda sektor. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att hälso- och sjukvård är ett av de affärsområden som Exportrådet särskilt arbetar med. På uppdrag av regeringen har Exportrådet tagit fram en kommunikationsplattform (under namnet Symbio care – Health by Sweden) i syfte att främja svensk vård och omsorg samt företag inom biovetenskap (life science). Vidare bör programmet för kunskapsutveckling om entreprenörskap inom vård och omsorg nämnas. Detta program, som drivs gemensamt av Tillväxtverket och Myn-digheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) under perioden 2010–2012, syftar bl.a. till att ta fram nytt kunskapsunderlag inom området och att sprida kunskap och erfarenheter lokalt, regionalt

och nationellt. Utskottet ser positivt på dessa satsningar. Därtill är det enligt utskottets uppfattning viktigt med olika reformer som kan bidra till ett ökat företagande och entreprenörskap inom hälso- och sjukvårdssektorn. I detta är främjandet av patienters möjligheter till vårdval en viktig del. När det gäller vad som anförs i den aktuella motionen om att inkludera sjukvård i EU:s tjänstedirektiv och WTO:s allmänna tjänstehandelsavtal vill utskottet framhålla att det ser flera fördelar med en utökad tjänstemarknad inom denna sektor. Därigenom skulle olika resurser kunna nyttjas på ett effektivare sätt, vilket vore till gagn för både kunder och företag. Utskottet anser emellertid inte att motionen bör leda till något uttalande från riksdagen i denna fråga.

Med hänvisning till detta avstyrks motion 2011/12:N244 (M).

Export av miljöteknik

I motion 2011/12:N394 (C) förordas olika insatser för att främja exporten av svensk miljöteknik. Utskottet instämmer i att det är angeläget att tillvarata de möjligheter som finns inom den svenska miljötekniksektorn och att främja den svenska miljöteknikexporten. Samtidigt kan utskottet konstatera att merparten av de åtgärder som motionären efterlyser omhändertas i den miljöteknikstrategi som regeringen presenterade hösten 2011. Som redogjorts för syftar denna strategi till att skapa förutsättningar för att såväl export av svensk miljöteknik som antal anställda och omsättningen i svenska miljöteknikföretag ska öka. Vidare har särskilda resurser avsatts för denna verksamhet under perioden 2011–2014. Förutom att främja exporten av svensk miljöteknik är ett mål i strategin att främja forskning och innovationer inom miljöteknik och underlätta för innovationer att kommersialiseras. Utskottet vill även uppmärksamma att de exportmarknader som motionären utpekar som betydelsefulla i stort sammanfaller med de länder som Exportrådet har identifierat.

Utskottet menar därför att motion 2011/12:N394 (C) i allt väsentligt är tillgodosedd, varför den avstyrks.

Regionala exportrådgivning

I motionerna 2011/12:N344 (S) och 2011/12:N346 (S) pläderas för att fler regionala exportrådgivare bör utbildas. Utskottet kan konstatera att det i Sverige i dag finns drygt 20 regionala exportrådgivare som tillsammans täcker alla de svenska länen och regionerna. Dessa arbetar i stort sett utslutande med kompetensutveckling kring export för små och medelstora företag inom ramen för det statliga uppdraget. Under 2010 tog de regionala exportrådgivarna personliga kontakter med ca 1 300 företag, varav 700 företagskontakter ledde till fördjupad rådgivning om internationalisering. Utskottet instämmer i motionärernas uppfattning när det gäller betydelsen av de insatser som de regionala exportrådgivarna genomför. Samtidigt vill utskottet erinra om den översyn av myndighetsstrukturen för Sverige-, handels- och investeringsfrämjandet som nyligen genomförts och att reger-

ingen senare under våren 2012 avser att lämna en proposition till riksdagen baserad på utredningens slutsatser. Utskottet ser inget skäl för riksdagen att föregripa regeringens förslag och menar att riksdagen bör avslå motionsyrkandena med hänvisning till kommande förslag.

Med hänvisning till det anförda avstyrks motionerna 2011/12:N344 (S) och 2011/12:N346 (S) i här aktuella delar.

Svenskt exportfrämjande

I motion 2011/12:N346 (S) förespråkas vidare riksdagsuttalanden om med vilken inriktning det svenska exportfrämjandet ska bedrivas. Motionärerna framhåller bl.a. behovet av exportstöd till små och medelstora företag samt vikten av att stödet riktas mot branscher som miljöteknik och hälsofrämjande. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att Exportkreditnämnden sedan flera år har i uppdrag att främja små och medelstora företag och att detta numera även är ett särskilt affärsområde hos myndigheten. Vidare kan det påminnas om det s.k. exportlånet som är ett särskilt finansiellt stöd för exportsatsningar hos mindre företag. Lånet, som infördes 2007, är ett samarbete mellan Almi Företagspartner AB, Exportkreditnämnden, AB Svensk Exportkredit, Exportrådet och Swedfund International AB. Dessutom riktar sig den grundläggande exportserVICEN vid Exportrådet, vilken i huvudsak är kostnadsfri och finansieras med statliga medel, till små och medelstora företag. När det gäller de branscher som pekas ut av motionärerna vill utskottet hänvisa till vad som anförts tidigare i detta betänkande i avsnitten Handel med sjukvårdstjänster och Export av miljöteknik. Utskottet vill här även erinra om att Exportrådet har i uppdrag dels att främja internationalisering och export av svensk vård och omsorg inom ramen för konceptet Symbio care – Health by Sweden, dels att driva arbetet med marknadsföring av svensk miljöteknik i utlandet, vilket görs under samlingsnamnet Symbio city. Sammanfattningsvis anser utskottet att merparten av de åtgärder som motionärerna efterlyser redan utförs. Enligt utskottets uppfattning kan de nu aktuella yrkandena i motion 2011/12:N346 (S) därigenom anses i allt väsentligt tillgodosedda, varför de kan avslås av riksdagen.

Svenska exportorgan och politik för global utveckling

I motion 2011/12:N416 (MP) förordas att riksdagen ska uppmana regeringen att utarbeta en strategi för att anpassa Sveriges statliga exportorgan till den politik för global utveckling som riksdagen fastlagt. Utskottet vill med anledning av denna motion inledningsvis erinra om att dessa exportorgan – myndigheten Exportkreditnämnden, det av svenska staten helägda aktiebolaget Svensk Exportkredit och det av stat och näringslivet gemensamt ägda Exportrådet – verkar under skilda förutsättningar och inom skilda ramar. Enligt utskottets uppfattning är det dock väsentligt att den verksamhet som statsmakterna står bakom bidrar till en rättvis och hållbar global utveckling i överensstämmelse med den politik för global utveck-

lings som riksdagen fastställt. Som tidigare nämnts redogjorde handelsminister Ewa Björling våren 2011 i en interpellationsdebatt för vad regeringen gör för att se till att politiken för global utveckling genomsyrar verksamheten vid respektive exportorgan. Enligt utskottets mening är det angeläget att detta arbete även fortsättningsvis prioriteras. Utskottet anser dock inte att riksdagen bör uppmana regeringen att utarbeta en strategi för detta arbete.

Med hänvisning till det sagda avstyrks motion 2011/12:N416 (MP).

Övrigt om handels- och investeringsfrämjande

När det gäller vad som anförs i motion 2011/12:N220 (M) om behovet av att motverka olika former av digitala handelshinder vill utskottet inledningsvis erinra om att riksdagen våren 2011, på förslag av ett enhälligt utskott, avslagit ett liknande motionsyrkande (bet. 2010/11:NU13). Utskottet betonade bl.a. att det delade den grundläggande uppfattning som fördes fram i motionen om att det är angeläget att Sverige aktivt arbetar mot digitala handelshinder och "onlineprotektionism", inte minst inom ramen för EU-samarbetet. Mot bakgrund av det arbete som bedrevs såg utskottet inget skäl för riksdagen att uttala sig i frågan. Utskottet kan konstatera att arbetet inom detta område fortskrider, bl.a. genom det meddelande (KOM (2011) 942) som kommissionen presenterade i januari 2012 om ett sammanhängande ramverk för att skapa förtroende för den digitala inre marknaden för e-handel och onlineservice. Utskottet vidhåller sin uppfattning och anser att motionen kan avslås av riksdagen med hänvisning till vad utskottet anförde våren 2011.

Med anledning av vad som sägs i motion 2011/12:N229 (M) om behovet av att tillvarata exportmöjligheterna för svensk bärindustri vill utskottet peka på de insatser som görs inom ramen för konceptet Sverige – det nya matlandet. Detta koncept innefattar olika åtgärder i form av program och projekt som kan vara till gagn för den svenska bärindustrins möjligheter till export. Utskottet anser att motionen kan avslås av riksdagen med åberopande av dessa åtgärder.

Med hänvisning till det anförda avstyrks motionerna 2011/12:N220 (M) och 2011/12:N229 (M).

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Handel och arbetsvillkor, punkt 2 (MP, V)

av Kent Persson (V) och Lise Nordin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:U207 av Hans Linde m.fl. (V) yrkandena 1 och 3.

Ställningstagande

Enligt vår mening måste olika sociala och arbetsrättsliga frågor få ett större genomslag i handelspolitiken. I flera av de länder som EU förhandlar associationsavtal och andra handelsavtal med är kränkningarna av fackliga rättigheter omfattande och grova. Vi delar därför den uppfattning som förs fram i motion 2011/12:U207 (V) om att det inte är rimligt att EU:s inre marknad öppnas för företag som skapat sig konkurrensfördelar genom att inskränka de fackliga rättigheterna. EU bör i stället, anser vi, använda olika handelspolitiska förhandlingar till att stärka fackliga rättigheter och understödja krav från ländernas fackföreningsrörelser. Regeringen bör därför verka för att förhandlingar som EU för om associationsavtal och andra former av handelsavtal förenas med tydliga krav på att länderna ratificerat ILO:s åtta kärnkonventioner.

Vidare instämmer vi i den problembeskrivning som görs i nyssnämnda motion när det gäller ekonomiska frihandelszoner, dvs. avgränsade områden där särskilda arbetsmarknads- och skattelagar råder. I dessa frihandelszoner är arbetsvillkoren i många fall undermåliga och möjligheten för arbetare att organisera sig är vanligtvis förbjuden eller kraftigt inskränkt. Dessutom snedvrider dessa zoner konkurrensen. Regeringen bör därför inom såväl EU som WTO arbeta för en avveckling av ekonomiska frihandelszoner där de fackliga rättigheterna kränks eller inskränks.

Riksdagen bör genom ett tillkännagivande uppmana regeringen att vidta åtgärder i överensstämmelse med vad som här anförts. Med hänvisning till det sagda tillstyrks motion 2011/12:U207 (V) i här aktuella delar.

2. Miljöteknik till utvecklingsländer, punkt 3 (MP, V)

av Kent Persson (V) och Lise Nordin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:MJ407 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkande 14.

Ställningstagande

För att ha någon möjlighet att minska sina egna utsläpp behöver utvecklingsländer, som påpekas i motion 2011/12:MJ407 (V), få tillgång till modern miljöteknik. Tekniköverföringen inom detta område till utvecklingsländerna måste därför på olika sätt främjas. Miljöteknik som motverkar klimatförändringarna bör enligt vår mening därför ges samma undantag som livsnödvändiga mediciner har fått inom det s.k. TRIPS-avtalet. Riksdagen bör genom ett uttalande uppmana regeringen att verka för detta.

Med hänvisning till det anförda tillstyrks motion 2011/12:MJ407 (V) i här aktuell del.

3. Exportförbudet för snus, punkt 5 (MP, V)

av Kent Persson (V) och Lise Nordin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:N319 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2 samt avslår motion 2011/12:N401 av Kenneth G Forslund (S) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

I två motioner – 2011/12:N319 (MP) och 2011/12:N401 (S) – förordas riksdagsuttalanden som på olika sätt berör exportförbudet för svenskt snus. I den förstnämnda motionen argumenteras bl.a. för att riksdagen ska uppmana regeringen att upphöra med ansträngningarna att avskaffa exportförbudet, medan det i den sistnämnda motionen pläderas för att riksdagen genom ett uttalande ska ge regeringen sitt stöd när det gäller att avskaffa detta exportförbud. Vi vill med anledning av dessa motioner anföra följande.

När det gäller snusets hälsorisker har flera vetenskapliga rapporter publicerats. Dessa visar bl.a. att snus är starkt beroendeframkallande och orsakar slemhinneförändringar i munhålan och frilagda tandhalsar, att risken ökar för cancer i bukspottskörteln, liksom för dödlig hjärtinfarkt och dödlig stroke, att det hos snusande mödrar finns en ökad risk för missfall och för tidig födsel samt att det finns en ökad risk, även om forskningsläget i denna del fortfarande är oklart, för diabetes och ämnesomsättningsstörningar. Vidare har forskare funnit att snusning påtagligt kan öka risken att drabbas av hjärtsvikt.

År 2005 ratificerade Sverige Världshälsoorganisationens s.k. ramkonvention för tobaks kontroll. Konventionen ska begränsa tobaks konsumtionen och den ökade ohälsa som tobaken orsakar. Vidare innehåller konventionen åtgärder inom alla de områden som är centrala för att begränsa tobaks konsumtionen.

På nationell nivå är det övergripande målet för de statliga insatserna inom tobaksområdet ett minskat tobaksbruk. Målet ingår sedan mars 2011 i ett gemensamt övergripande mål för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken. Målet innebär att minska allt tobaksbruk och förhindra att minderåriga börjar använda tobak.

Mot bakgrund av dels de hälsorisker som finns när det gäller snus, dels det folkhälsopolitiska målet om ett minskat tobaksbruk menar vi – i likhet med vad som sägs i motion 2011/12:N319 (MP) – att regeringens ansträngningar att avskaffa exportförbudet för snus bör upphöra. Att andra hälsovådliga produkter, både snusliknande artiklar och andra varor, kan cirkulera fritt på den inre marknaden är enligt vår mening inte ett argument för att den svenska regeringen ska verka för att ytterligare hälsovådliga produkter släpps ut på EU:s inre marknad. Riksdagen bör därför i överensstämmelse med vad som förs fram i nyssnämnda motion – och i linje med vad som anförs i den avvikande meningen (S, MP, V) i socialutskottets yttrande till näringsutskottet – uppmana regeringen att dels agera sakligt och opartiskt när det gäller snus och lyfta fram de vetenskapliga fakta som finns, dels upphöra med ansträngningarna att få exportförbudet för snus upphävt inom EU.

Med hänvisning till det anförda tillstyrks motion 2011/12:N319 (MP). Motion 2011/12:N401 (S) avstyrks följaktligen.

4. Handel med sjukvårdstjänster, punkt 6 (SD)

av Lars Isovaara (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:N244 av Johnny Munkhammar och Johan Hultberg (båda M).

Ställningstagande

Enligt min mening skulle sjukvård med rätt förutsättningar kunna bli en betydelsefull och innovativ exportnäring för Sverige. Handel med sjukvårdstjänster, vilket kan avse såväl patienten som personalen, har en stor tillväxtpotential. Förutom en ökad tillväxt kan en utökad handel bidra till att dagens långa vårdköer minskas. I dag är handeln med sjukvårdstjänster liten även om det finns ett begränsat utbyte mellan regioner i vissa länder. De svenska förutsättningarna för handel med detta slags tjänster förbättras främst genom fler vårdföretag, utökade möjligheter till vårdval, ökat resande och ökad öppenhet för investeringar. Som påpekas i motion 2011/12:N244 (M) kan dock ytterligare göras för att underlätta handeln med sjukvårdstjänster. Det gäller bl.a. att förändra lokaliseringsprincipen för att möjliggöra handel inom landet, vilket i sin tur även skulle underlätta för utrikeshandeln. Vidare handlar det om att inkludera sjukvård i EU:s tjänstedirektiv och WTO:s allmänna tjänstehandelsavtal. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att verka för att underlätta handeln med sjukvårdstjänster i enlighet med vad som här anförts.

Med hänvisning till detta tillstyrks motion 2011/12:N244 (M).

5. Handel med sjukvårdstjänster, punkt 6 – motiveringen (S, MP, V)

av Jennie Nilsson (S), Carina Adolfsson Elgestam (S), Börje Vestlund (S), Karin Åström (S), Kent Persson (V), Ingela Nylund Watz (S), Ingemar Nilsson (S) och Lise Nordin (MP).

Ställningstagande

Med anledning av vad som sägs i motion 2011/12:N244 (M) om behovet av åtgärder för att främja svensk handel med sjukvårdstjänster vill vi anföra följande. Vi är positiva till olika åtgärder för att främja exportmöjligheterna för olika företag inom hälso- och sjukvårdsområdet när det gäller såväl varor som tjänster. Sverige ligger inom många områden långt fram i den internationella konkurrensen, och de möjligheter som detta ger måste tas till vara. För att göra det krävs att staten tar sitt ansvar när det gäller att aktivt understödja dessa möjligheter. Det handlar bl.a. om att ge stöd i form av rådgivning och marknadskompletterande riskvilligt kapital, inte minst till de små och medelstora företagen. Här lämnar den av regeringen förda politiken mer att önska. När det gäller handel med sjukvårdstjänster vänder vi oss dock mot den bild som målas upp i den aktuella motionen av patienter som en handelsvara. Utgångspunkten måste enligt vår mening vara sjuka människors rätt till vård och inte vårdföretagens rättigheter på en marknad. Vård får således inte bli en plånboksfråga. Därtill vill vi peka på behovet av en trygg och säker vård, och den i motionen

totala frånvaron av att uppmärksamma de olika risker en utökad tjänstehandel på detta område kan medföra. Med detta åsyftar vi att motionärerna väljer att inte belysa frågeställningar om bl.a. patientsäkerhet, risker med multiresistenta bakterier, hantering av ansvar vid vårdrelaterade skador samt olika integritetsfrågor. Vi instämmer inte heller i motionärernas totalt okritiska bild av införandet av obligatoriskt vårdval. Enligt vår mening bör regeringen inte arbeta för att EU:s tjänstedirektiv ska utökas till att även omfatta sjukvård. När det gäller vad som anförs i den nyssnämnda motionen om att inom WTO verka för denna fråga vill vi framhålla vår uppfattning att regeringen i stället bör koncentrera sina ansträngningar till att försöka bidra till att den pågående Doharundan kan slutföras.

Med hänvisning till detta avstyrks motion 2011/12:N244 (M).

- 6. Export av miljöteknik, punkt 7 – motiveringen (S, MP, V)**
av Jennie Nilsson (S), Carina Adolfsson Elgestam (S), Börje Vestlund (S), Karin Åström (S), Kent Persson (V), Ingela Nylund Watz (S), Ingemar Nilsson (S) och Lise Nordin (MP).

Ställningstagande

Behovet av att främja exporten av svensk miljöteknik framhålls i motion 2011/12:N394 (C). Som redovisats presenterade regeringen hösten 2011 en miljöteknikstrategi, vilken bl.a. innefattar främjandet av export av svensk miljöteknik. Enligt vår mening är denna strategi vällovlig, men otillräcklig. Vi menar att mer både kan och bör göras för att understödja exportmöjligheterna inom detta område. Det innefattar bl.a., som framhålls i motionen, olika högnivåkontakter, utökad samverkan mellan aktörer inom området och tydliga uppdrag till berörda myndigheter och andra aktörer. Därtill vill vi betona behovet av marknadskompletterande stödformer med särskild fokus på innovativa små och medelstora industri- och tjänsteföretag. Tillgång till riskvilligt kapital är en förutsättning för tillväxt inom den svenska miljöteknikbranschen, och statsmakterna har en viktig uppgift när det gäller att vara marknadskompletterande och aktivt stimulera företagens kapitalbehov. Vidare menar vi att mer kan göras för att stärka konkurrenskraften genom att skapa förutsättningar för en förbättrad och utvecklad samverkan mellan stat, universitet och högskolor samt näringslivets aktörer. Sammanfattningsvis ser vi således en stor utvecklingspotential på detta område. Vi anser dock inte att motionen bör leda till någon åtgärd från riksdagens sida. Den avstyrks följaktligen.

7. Regional exportrådgivning, punkt 8 (S, SD, V)

av Jennie Nilsson (S), Carina Adolfsson Elgestam (S), Börje Vestlund (S), Karin Åström (S), Lars Isovaara (SD), Kent Persson (V), Ingela Nylund Watz (S) och Ingemar Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:N344 av Lars Johansson m.fl. (S) yrkande 12 och

2011/12:N346 av Lars Johansson m.fl. (S) yrkande 2.

Ställningstagande

Som påpekas i motionerna 2011/12:N344 (S) och 2011/12:N346 (S) utför de regionala exportrådgivarna ett mycket betydelsefullt arbete när det gäller kompetensutveckling kring export för små och medelstora företag inom ramen för det statliga uppdraget. Under 2010 tog de regionala exportrådgivarna personliga kontakter med ca 1 300 företag, varav 700 företagskontakter ledde till fördjupad rådgivning om internationalisering. Det finns i Sverige i dag dock endast drygt 20 regionala exportrådgivare som tillsammans ska täcka alla svenska län och regioner. Vi menar att detta är otillräckligt och anser att det behövs fler regionala exportrådgivare som verkar nära små och medelstora företag i olika delar av landet och ger kostnadsfri rådgivning. Riksdagen bör därför, i överensstämmelse med motionsyrkandena, uppmana regeringen att göra en översyn av behovet i syfte att utbilda fler regionala exportrådgivare.

Med hänvisning till det anförda tillstyrks motionerna 2011/12:N344 (S) och 2011/12:N346 (S) i här aktuella delar.

8. Svenskt exportfrämjande, punkt 9 (S, V)

av Jennie Nilsson (S), Carina Adolfsson Elgestam (S), Börje Vestlund (S), Karin Åström (S), Kent Persson (V), Ingela Nylund Watz (S) och Ingemar Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:N346 av Lars Johansson m.fl. (S) yrkandena 1 och 3–5.

Ställningstagande

Vi anser, i likhet med vad som anförs i motion 2011/12:N346 (S), att Sverige är i behov av en ny handelspolitisk strategi, en strategi som på ett mer aktivt sätt än den nu förda politiken tillvaratar svenska företags potential att ta del av de möjligheter som en ökad global konkurrens och växande nya marknader ger. För att möjliggöra detta krävs investeringar som leder till ökad produktivitet, förstärkt innovationskraft och global konkurrenskraft. Vidare förordar vi att ett konstruktivt samarbetsklimat mellan politiken, näringslivet, arbetstagarorganisationerna och akademien återupprättas. Detta har historiskt sett varit ett framgångskoncept för Sverige, och det har stärkt den svenska konkurrenskraften. Därtill anser vi att det finns behov av att utveckla exportstödet. Det finns stora möjligheter till export av svenska varor och tjänster, inte minst i nya branscher och bland små och medelstora företag. I framtiden bör exportstödet inriktas på att hjälpa dessa företag och vi förordar därför att möjligheterna ses över, i samråd med berörda myndigheter och branschorganisationer, att utforma ett program med exportstöd riktade mot små och medelstora företag. Exportstödet ska särskilt stödja viktiga svenska framtidsbranscher som exempelvis företag verksamma inom miljöteknik eller hälsofrämjande. Dessutom bör möjligheterna ses över att genomföra en särskild satsning på exportfrämjande verksamhet riktad mot tjänstesektorn. Vi anser även att närvaron på viktiga framtidsmarknader i Asien och Latinamerika kan behöva förstärkas. Därutöver behöver fler exportsäljare utbildas för att möta behovet från små och medelstora företag. Riksdagen bör, sammanfattningsvis, uppmana regeringen att vidta åtgärder i överensstämmelse med vad vi här förordar.

Med hänvisning till detta tillstyrks motion 2011/12:N346 (S) i här berörda delar.

9. Svenskt exportfrämjande, punkt 9 – motiveringen (MP)

av Lise Nordin (MP).

Ställningstagande

Jag instämmer i vad som sägs i motion 2011/12:N346 (S) om att Sverige behöver en politik som på ett bättre sätt än den nu förda politiken tillvaratar svenska företags möjligheter att ta del av de möjligheter som en ökad global konkurrens och växande nya marknader ger. Vad en sådan politik bör innefatta framgår av de övriga ställningstaganden jag gjort i detta betänkande. Jag anser dock inte att de aktuella motionsyrkandena bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Med hänvisning till det anförda avstyrks motion 2011/12:N346 (S) i här aktuella delar.

10. Svenska exportorgan och politik för global utveckling, punkt 10 (MP)

av Lise Nordin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:N416 av Valter Mutts m.fl. (MP).

Ställningstagande

Jag delar den åsikt som förs fram i motion 2011/12:N416 (MP) om att den exportfrämjande verksamhet som staten bedriver genom Exportkreditnämnden, AB Svensk Exportkredit och Exportrådet har uppenbara brister och i vissa fall står i strid med den politik för global utveckling som riksdagen fastställde 2003. En enhällig riksdag slog vid detta tillfälle fast att alla politikområden, inklusive handelspolitiken, ska främja mänskliga rättigheter och utgå från fattiga människors behov och perspektiv. Trots detta finns det t.ex. inga krav på att företag som söker exportfinansiering ska redovisa konsekvenser för mänskliga rättigheter eller fattigdomsbekämpning.

Riksdagen bör därför, med bifall till den tidigare nämnda motionen, uppmana regeringen att utarbeta en strategi för att anpassa verksamheten vid nämnda exportorgan till den politik för global utveckling som riksdagen fastställt. En anpassning av exportfrämjandet till politiken för global utveckling bör innebära en ökad transparens där den omfattande affärs- och banksekretess som omgärdar det statsstödda exportfrämjandet ses över. Vidare bör informationsspridningen förbättras och regeringen uppmanas att se över öppenhetsprinciperna för exportkreditinstitutionerna i syfte att tillgängliggöra information om miljöpåverkan, arbetsförhållanden och mänskliga rättigheter vid olika affärer. Den transparensgaranti som gäller för biståndet kan här vara vägledande. Därtill bör någon form av överklagandemöjlighet införas där personer som påverkats negativt av dessa affärer kan klaga och i vissa fall få gottgörelse för den skada de drabbats av. Dessutom bör det införas tydliga regler och rutiner för uppföljning och utvärdering av de främjade exportaffärernas effekter i förhållande till målen för politiken för global utveckling.

Med hänvisning till det sagda tillstyrks motion 2011/12:N416 (MP).

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:U207 av Hans Linde m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen inom EU ska verka för att associationsavtal och andra former av handelsavtal kopplas till krav på att ILO:s åtta kärnkonventioner ratificerats.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen inom såväl WTO som EU ska arbeta för en avveckling av ekonomiska frihandelszoner där de fackliga rättigheterna kränks eller inskränks.

2011/12:U214 av Anita Brodén m.fl. (FP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att det blir en framgång i de fortsatta WTO-förhandlingarna för att säkerställa de fattigaste ländernas marknadstillträde.

2011/12:MJ308 av Emma Henriksson (KD):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EU inom Världshandelsorganisationen (WTO) ska ställa mer bestämda krav utifrån de miljö- och djurskydds krav som ställs på svenskt och europeiskt jordbruk.

2011/12:MJ407 av Lars Ohly m.fl. (V):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att grön teknik som bekämpar klimatförändringarna ges samma undantag inom TRIPS-avtalet som livsbesparande mediciner.

2011/12:N220 av Eliza Roszkowska Öberg (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att motverka digitala handelshinder.

2011/12:N229 av Ann-Britt Åsebol (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om svensk bärexport.

2011/12:N244 av Johnny Munkhammar och Johan Hultberg (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökad handel med sjukvårdstjänster.

2011/12:N319 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringens ansträngningar att avskaffa EU:s snusförbud bör upphöra.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör agera sakligt och opartiskt samt lyfta fram de vetenskapliga fakta som finns om snus.

2011/12:N344 av Lars Johansson m.fl. (S):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att utbilda fler regionala exportrådgivare som verkar nära företagen och som ger kostnadsfri exportrådgivning.

2011/12:N346 av Lars Johansson m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inriktningen på svensk handelspolitik.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över behovet av att utbilda fler regionala exportrådgivare som verkar nära företagen och som ger kostnadsfri exportrådgivning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över behovet av att utveckla exportverksamheten för små och medelstora företag.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att exportstödet stöder viktiga framtidsbranscher, exempelvis miljöteknik och hälsofrämjande.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av särskilda satsningar på exportfrämjande riktade mot tjänstesektorn.

2011/12:N394 av Per Åsling (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en uppgradering av arbetet med miljöteknikexport.

2011/12:N401 av Kenneth G Forslund (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det svenska snuset är en unik, noga kontrollerad och reglerad produkt som omfattas av livsmedelslagstiftningen.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att produkter av den typ som svenskt snus tillhör måste föras in i EU:s tobaksdirektiv i stället för att EU ska tvinga Sverige att sluta producera snus.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen har riksdagens fulla stöd i sina ansträngningar för att upphäva exportförbudet för svenskt snus.

2011/12:N416 av Valter Mutz m.fl. (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska utarbeta en strategi för att anpassa Sveriges statliga exportorgan till politiken för global utveckling.

BILAGA 2

Socialutskottets yttrande 2011/12:SoU2y

Snus

Till näringsutskottet

Näringsutskottet beslutade den 25 oktober 2011 att bereda socialutskottet tillfälle att yttra sig över motionerna N319 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) och N401 av Kenneth G Forslund (S) om exportförbudet för snus.

Socialutskottet begränsar sitt yttrande till frågor som ligger inom utskottets beredningsområde.

Utskottets överväganden

Motionerna

I motion N319 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) begärs tillkännagivanden om att regeringens ansträngningar att avskaffa EU:s snusförbud bör upphöra (yrkande 1) och om att regeringen bör agera sakligt och opartiskt samt lyfta fram de vetenskapliga fakta som finns om snus (yrkande 2).

I motion N401 av Kenneth G Forslund (S) begärs tillkännagivanden om att i stället för att Sverige ska tvinga EU att sluta producera snus måste produkter av den typ som svenskt snus tillhör föras in i EU:s tobaksdirektiv (yrkande 2) och om att regeringen har riksdagens fulla stöd i sina ansträngningar för att upphäva exportförbudet för svenskt snus (yrkande 3).¹

Utskottets ställningstagande

Socialutskottet har av näringsutskottet beretts tillfälle att yttra sig över motionerna N319 (MP) och N401 (S). När det gäller socialutskottets beredningsområde vill utskottet anföra följande.

Ramkonventionen om tobakskontroll antogs av Världshälsoorganisationen 2003. Konventionen ska begränsa tobakskonsumtionen och den ökande ohälsa som tobaken orsakar. Konventionen innehåller åtgärder inom alla de områden som är centrala för att begränsa tobakskonsumtionen. Sverige har ratificerat konventionen.

En hög hälsoskyddsnivå för människor ska, enligt artikel 168 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), säkerställas vid utformning och genomförande av all unionspolitik och alla unionsåtgärder när det gäller tillnärmning av lagstiftning.

Den EU-rättsliga regleringen av tobaksvaror finns i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/37/EG av den 5 juni 2001 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror, nedan kallat tobaksdirektivet. Syftet med tobaksdirektivet har sin utgångspunkt i en hög hälsoskyddsnivå (art. 1). Av punkten (4) framgår att utgångspunkten bör vara en hög skyddsnivå när det gäller hälsa, säkerhet samt miljö- och konsumentskydd med hänsyn särskilt till ny utveckling som grundar sig på vetenskapliga fakta.² Med beaktande av tobakens särskilt skadliga verkningar bör enligt samma punkt hälsoskyddet prioriteras i detta sammanhang. De tekniska och veten-

¹ Motion N401 yrkande 1 har hänvisats till miljö- och jordbruksutskottet.

² I punkten (4) tobaksdirektivet hänvisas till "artikel 95.3 i fördraget". Med detta avses den numrering som tidigare fanns i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen. Artikeln är numera flyttad och har fått ny numrering, artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).

skapliga framstegen på tobaksvarornas område kräver, enligt punkten (29), en regelbunden omprövning av direktivets bestämmelser och av tillämpningen i medlemsstaterna av direktivet.

Enligt artikel 2 i tobaksdirektivet avses med tobaksvaror bl.a. produkter avsedda att snusas. I artikel 8 i tobaksdirektivet föreskrivs att medlemsstaterna i EU ska utfärda förbud mot att tobak för användning i munnen släpps ut på den inre marknaden. Under de svenska medlemskapsförhandlingarna fick Sverige tillstånd till ett undantag i anslutningsfördraget. Enligt artikel 151 och bilaga XV i Sveriges anslutningsfördrag gäller förbudet i artikel 8 inte i Sverige. Undantaget för Sverige är permanent.

För att säkerställa att tobaksdirektivet ligger i linje med vetenskaplig forskning och en väl fungerande inre marknad genomför kommissionen för närvarande en översyn av direktivet. Inför översynen genomförde kommissionen under hösten 2010 en öppen konsultation som avslutades den 17 december 2010.

I början av november 2011 gick kommissionen ut med ett pressmeddelande av vilket det bl.a. framgår att kommissionen anser att resultatet av det offentliga samrådet kommer att vara användbart för den pågående översynen av tobaksdirektivet och att en stor del av detta arbete kommer att beaktas vid den pågående konsekvensanalysen där man ser på de ekonomiska, samhällsliga och hälsorelaterade effekterna av olika möjliga åtgärder samt deras juridiska genomförbarhet, samt att ett lagförslag kommer att läggas fram under 2012.

Med anledning av den då förestående revideringen av tobaksdirektivet anmälde Sverige punkten En enhetlig och ansvarsfull tobaksproduktreglering för Europa som övrig punkt vid konkurrenskraftsrådets möte den 30 maj 2011. Inför rådets möte uttalade statsrådet Ewa Björling vid ett sammanträde i EU-nämnden att Sverige på EU-nivå vill komma överens om en enhetlig och ansvarsfull produktreglering för alla tobaksprodukter, som till skillnad från nuvarande ordning ligger i linje med såväl principen om fri rörlighet för varor som en god folkhälsa. Statsrådet uttalade vidare att regeringen anser att det är viktigt att det finns en enhetlig och ansvarsfull reglering av tobaksprodukter, även oral tobak.³

Statsrådet Ewa Björling besvarade den 11 november 2011 en interpellation om svenskt snus som exportvara från Sven-Erik Österberg (S). Statsrådet anförde bl.a. mot bakgrund av att det pågår en revidering av tobaksdirektivet, att regeringen till kommissionen framfört att Sverige vill ha en enhetlig och ansvarsfull tobaksproduktreglering samt att Sverige har en mycket restriktiv hållning mot tobak med bra information, åldersgräns och ser till att det inte finns farliga ämnen i rökfri tobak.⁴

I samband med en debatt i kammaren den 30 mars 2011 på temat En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken m.m. uttalade statsrådet Maria Larsson att den svenska regeringen är helt

³ EU-nämndens stenografiska uppteckningar 2010/11:35 anförandena 107 och 112.

⁴ Ip. 2011/12:86 och 9 § prot. 2011/12:30.

enig om att snus inte är någon nyttig produkt, men att Sverige anser att den bör behandlas som andra rökfria tobaksvaror på en marknad där vi har skapat ett utbyte av varor och tjänster på lika villkor.⁵

Socialutskottet ser positivt på att kommissionen har initierat en revidering av tobaksdirektivet. En sådan revidering ger unionen möjlighet att åstadkomma en enhetlig och ansvarsfull produktreglering med ett högt hälsoskydd i fokus.

På nationell nivå är det övergripande målet för de statliga insatserna inom tobaksområdet ett minskat tobaksbruk. Målet ingår sedan den 30 mars 2011 i ett gemensamt övergripande mål för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken. Målet innebär att minska allt tobaksbruk och förhindra att minderåriga börjar använda tobak.⁶

Socialstyrelsen har i november 2011 gett ut nationella riktlinjer för sjukdomsförebyggande metoder som syftar både till att stimulera användandet av vetenskapligt utvärderade åtgärder inom bl.a. tobaksområdet och till att vara ett underlag för prioriteringar inom hälso- och sjukvården.⁷

Statens folkhälsoinstitut (FHI) har som sektorsansvarig myndighet för det tobaksförebyggande arbetet ett nationellt samordningsansvar.

FHI har i november 2011 inlett ett anbudsförfarande när det gäller en systematisk kunskapsöversikt om hälsoeffekter av snus.⁸ Syftet med översikten är att sammanställa och gradera det vetenskapliga stödet för olika specifika hälsorisker med snus samt hur dessa påverkar folkhälsan. Av förfrågningsunderlaget framgår att uppdragstagaren ska ta fram ett kunskapsunderlag om hälsorisker som kan uppkomma vid snusning, bl.a. munhåleskador, kardiovaskulära effekter, cancer, diabetes, metabola syndromet, fetma och övervikt, påverkan på gravida kvinnor och foster samt fertilitet och reproduktiv hälsa. Kunskapsöversikten ska vara klar senast den 28 februari 2013.

Mot denna bakgrund konstaterar socialutskottet att regeringen och ett antal myndigheter kontinuerligt och aktivt arbetar med tobaksfrågorna utifrån det övergripande målet inom tobaksområdet. Motion N319 (MP) yrkande 2 bedöms därmed åtminstone delvis tillgodosedd.

Stockholm den 20 december 2011

På socialutskottets vägnar

Kenneth Johansson

⁵ Prot. 2010/11:79 anförande 80.

⁶ Prop. 2010/11:47, bet. 2010/11:SoU8, skr. 2010/11:203.

⁷ Rapporten Nationella riktlinjer för sjukdomsförebyggande metoder 2011 – Tobaksbruk, riskbruk av alkohol, otillräcklig fysisk aktivitet och ohälsosamma matvanor – Stöd för styrning och ledning (2011-11-11).

⁸ Statens folkhälsoinstitut, ärendenummer KONT 2011/67. Anbudstiden går ut måndagen den 12 december 2011.

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth Johansson (C), Lena Hallengren (S), Mats Gerdau (M), Christer Engelhardt (S), Helena Bouveng (M), Ann Arleklo (S), Isabella Jernbeck (M), Lennart Axelsson (S), Barbro Westerholm (FP), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S), Anders W Jonsson (C), Per Ramhorn (SD), Eva Olofsson (V), Henrik Ripa (M), Magnus Ehrencrona (MP) och Roland Utbult (KD).

Avvikande mening

Snus och hälsoskydd (S, MP, V)

Lena Hallengren (S), Christer Engelhardt (S), Ann Arleklo (S), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S), Eva Olofsson (V) och Magnus Ehrencrona (MP) anför:

Det övergripande målet för de statliga insatserna inom tobaksområdet är ett minskat tobaksbruk.

Vi noterar att flera vetenskapliga rapporter om snusets hälsorisker har publicerats. En expertgrupp tillsatt av EU-kommissionen analyserade 2008 snusningens hälsoeffekter. Tillsammans med dittills publicerade forskningsresultat var kunskapsläget 2010 sammanfattningsvis att snus är starkt beroendeframkallande och orsakar slemhinneförändringar i munhålan och frilagda tandhalsar, att risken ökar för cancer i bukspottskörteln, liksom för dödlig hjärtinfarkt och dödlig stroke, att det hos snusande mödrar finns en ökad risk för missfall och för tidig födsel samt att det finns ökad risk för diabetes och ämnesomsättningsstörning, men att forskningsläget i denna del fortfarande är oklart.

Vi noterar vidare att det i år har publicerats nya resultat av vetenskapliga studier. Forskare har bl.a. funnit att snusning påtagligt kan öka risken att drabbas av det allvarliga tillståndet hjärtsvikt. I en annan studie har man funnit att snusare som slutar snusa efter att ha haft en hjärtinfarkt, bara löper hälften så hög risk att dö under åren efter infarkten, jämfört med patienter som fortsätter att snusa. Ytterligare studier har stärkt uppfattningen att snusning under graviditet ökar risken för fosterdöd och för tidig förlossning, och dessutom visat en ökad risk för andningsuppehåll hos det nyfödda barnet.

Mot bakgrund av dels de hälsorisker som föreligger när det gäller snus, dels det folkhälsopolitiska målet om ett minskat tobaksbruk anser vi att regeringen bör ompröva sina ansträngningar när det gäller att få snusförbudet upphävt inom EU och att motion N319 (MP) bör tillstyrkas.